

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko: Danuta Piróg

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

- doktor nauk o Ziemi w zakresie dydaktyki geografii (2003): Akademia Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej, Instytut Geografii, Kraków

Tytuł rozprawy: *Potrzeby i możliwości optymalizacji edukacji europejskiej w gimnazjum (na przykładzie badań w wybranych gimnazjach województwa małopolskiego)*; promotor: prof. dr hab. Sławomir Piskorz (praca została wyróżniona przez Radę Wydziału Geograficzno-Biologicznego na wniosek Recenzenta i otrzymała nagrodę JM Rektora AP).

- magister geografii (1999): Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej, Instytut Geografii, Kraków; promotor: prof. dr hab. Sławomir Piskorz

Tytuł pracy magisterskiej: *Wypisy geograficzne dla uczniów gimnazjum i liceum z zakresu geografii ludności i osadnictwa*

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

- 01.03.1999 – 30.09.2003: asystent, Instytut Geografii, Zakład Dydaktyki Geografii, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
- 01.10.2003 – nadal: adiunkt, Instytut Geografii, Zakład Dydaktyki Geografii, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.)

Autor/autorzy, tytuł, rok wydania, nazwa wydawnictwa

Piróg D. (2015). *Przechodzenie absolwentów studiów geograficznych na rynek pracy. Proces, czynniki, predykcja*. Prace Monograficzne 715. Wydawnictwo Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, 268 s. (ISSN 0239-6025; ISBN 978-83-7271-911-9).

Badania zostały częściowo sfinansowane ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach projektu badawczego nr NN 114 076739, realizowanego w latach 2010-2013.

Uzasadnienie podjęcia problemu badawczego i cel badań

Jedną z podstawowych cech współczesnej gospodarki i rynku pracy jest zmienność, co na polu badań z zakresu geografii społecznej zwiększa znaczenie problematyki funkcjonowania ludności w dynamicznej rzeczywistości. Sposób konfrontacji człowieka ze zmianą wyznacza granice społeczne. Charakter tej konfrontacji szczególnie jaskrawo uwidacznia się w przechodzeniu absolwentów poszczególnych szczebli edukacji do zatrudnienia, które obecnie jest uważane za jeden z bardziej złożonych procesów zachodzących w społeczeństwie. Odbywa się ono między zakończeniem kształcenia lub dokończeniem, często połączonego z pracą tymczasową, i finalizuje się w momencie podjęcia samozatrudnienia lub stałej pracy, traktowanej przez podmiot jako jego kluczowa aktywność. Terminem powszechnie stosowanym do opisu tego procesu jest *tranzycja* (ang. *transition*).

Absolwenci szkół wyższych tworzą szczególną populację osób wchodzących na rynek pracy, bo zbudowanie kapitału umożliwiającego pozyskanie satysfakcjonującego ich zatrudnienia wymagało od nich lub od ich rodzin największych inwestycji. Tymczasem trafiają oni na duże trudności polegające tak na niemożności znalezienia zatrudnienia na stanowisku wykorzystującym kompetencje nabyte na danym kierunku czy szczeblu edukacji, jak i podjęcia pracy w ogóle. Zaburzenia w płynnym przejściu na rynek pracy mają niepożądane skutki społeczno-ekonomiczne. Przede wszystkim mogą powodować różnego rodzaju opóźnienia, dotyczące np.: uzyskania samodzielności, realnej dorosłości, stania się produktywnym i inwestującym członkiem społeczeństwa, podjęcia decyzji o zawarciu małżeństwa czy o posiadaniu potomstwa. Negatywnym rezultatem wymienionych opóźnień może być zubożenie społeczeństwa, spadek przyrostu naturalnego, spowolnienie tempa wzrostu gospodarczego, nasilenie emigracji, malejące zainteresowanie studiowaniem na danym kierunku i narastający sceptycyzm wobec uczelni wyższej jako instytucji.

Skala i waga niepożądanych konsekwencji opóźnień w płynnej tranzycji absolwentów uzasadniają i jednocześnie prowokują podjęcie pogłębionego namysłu nad przyczynami i mechanizmami tego procesu. W odniesieniu do absolwentów studiów na kierunku geografia, rozpoznanie specyfiki przechodzenia przez nich na rynek pracy wydaje się jednym z podstawowych działań zmierzających do utrzymania się tego kierunku w ofercie edukacyjnej jednostek geograficznych. Tym samym pozwoli to również zredukować obawy dotyczące dalszego spadku prestiżu geografii jako nauki. Jak ustaliłam na podstawie opracowań innych autorów krajowych i zagranicznych, tranzycje absolwentkie – mimo doniosłości problemu – są jednym z najslabiej zbadanych procesów zachodzących na rynku pracy. Geografowie, zarówno na świecie, jak i w Polsce, okazali się subpopulacją, której losy zawodowe rzadko eksplorowano. Jak dotąd nigdy nie przeprowadzono ani studiów teoretycznych, ani badań empirycznych poświęconych przechodzeniu geografów na rynek pracy bezpośrednio po zakończeniu studiów.

Wspomniane przesłanki stały się inspiracją do podjęcia badań, których **głównym celem** było **rozpoznanie specyfiki przechodzenia na rynek pracy absolwentów studiów na kierunku geografia**.

W aspekcie **teoretyczno-wyjaśniającym** za cel postawiono dokonanie syntezy wiedzy na temat tranzycji absolwentów szkół wyższych w świetle procesów społeczno-gospodarczych oraz w kontekście teorii rynku pracy.

W zakresie **informacyjno-diagnostycznym** zmierzałam do rozpoznania charakteru tranzykcji młodzieży kończącej studia na kierunku geografia i ustalenia czynników warunkujących status nowo promowanego absolwenta na rynku pracy.

W sferze **prognostycznej** celem było skonstruowanie modelu statystycznego, który pozwalałby przewidywać rezultaty tranzykcji absolwentów.

W aspekcie **planistyczno-decyzyjnym** celem było zaproponowanie strategii działań możliwych do realizacji przez uczelnie wyższe i zgodnych z ich specyfiką, które mogą optymalizować sytuację przyszłych absolwentów kierunku geografia na rynku pracy.

Metodologia badań

Tak sformułowane cele wymagały nie tylko dokonania studiów specjalistycznej literatury z różnych dyscyplin, głównie demografii, ekonomii, geografii społecznej, socjologii i psychologii, ale i badań empirycznych. Ponieważ w Polsce nie ma instytucji, która zajmowałaby się gromadzeniem informacji na temat przechodzenia absolwentów na rynek pracy, konieczne było przeprowadzenie reprezentatywnych własnych badań, do których zastosowałam typową dla badań społecznych, metodę sondażu diagnostycznego. Badania ogólnopolskie zrealizowałam w latach 2011-2012. Poprzedziło je opracowanie i przetestowanie narzędzi badawczych na populacji 150 studentów i absolwentów geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.

Pierwszy etap badań właściwych odbył się w maju i czerwcu 2011 r. i dotyczył osób kończących studia stacjonarne na kierunku geografia w roku akademickim 2010/2011 na wszystkich 14 uczelniach kształcących wówczas geografów w Polsce. Wysłałam oficjalne pisma do kierowników poszczególnych jednostek geograficznych z prośbą o wyrażenie zgody na przeprowadzenie badań sondażowych pośród studentów w czasie najbliższym momentowi zakończenia studiów (ostatnie zajęcia, dni obron prac licencjackich, magisterskich). Pisemną zgodę na zrealizowanie takich badań uzyskałam od władz 12 uczelni i na każdej z nich wykonane zostały badania. Były to (w porządku alfabetycznym): Akademia Pomorska w Słupsku, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Uniwersytet Śląski w Sosnowcu, Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Wrocławski.

Badanie miało charakter poufny, a nie anonimowy, gdyż na wypełnionym arkuszu respondenci byli proszeni o wpisanie swojego adresu e-mail (ewentualnie numeru telefonu). W ten sposób pozyskałam ankiety od 1347¹ osób, co stanowi około 78%² wszystkich osób kończących studia stacjonarne na kierunku geografia w roku akademickim 2010/2011. Celem tego etapu badań było m.in. zarejestrowanie dalszych planów respondentów, które dotyczyły: rozwoju kariery (w tym zamiaru poszukiwania źródła zarobkowania), sposobów poszukiwania pracy, pożądanych miejsc i warunków pracy, chęci samozatrudnienia, oceny i satysfakcji ze studiów w kontekście poszukiwania pracy.

¹ Na podstawie kryterium rzetelności do dalszych analiz zakwalifikowano 1120 arkuszy.

² Stwierdzono to na podstawie informacji pozyskanych w dziekanatach poszczególnych jednostek geograficznych.

Drugi etap badań nastąpił po upływie około pół roku od ukończenia studiów przez respondentów. Wynikało to z faktu, że okresem tranzytynym nazywa się pierwsze sześć miesięcy po dniu formalnego zakończenia kształcenia³. Rozesłana została ankieta w wersji elektronicznej do wszystkich osób (tj. do 597 geografów), które w pierwszym etapie zadeklarowały, iż po zakończeniu studiów planują niezwłocznie poszukiwać pracy lub rozpocząć własną działalność gospodarczą. Celem tego etapu było zdiagnozowanie realnej sytuacji konkretnych absolwentów geografii na rynku pracy w nawiązaniu do ich wcześniejszych oczekiwań. Adres mailowy stanowił klucz identyfikujący ankiety tej samej osoby biorącej udział w badaniu w momencie kończenia przez nią studiów geograficznych i po około pół roku od finalizacji studiów. Na zaproszenie do badania pozytywnie odpowiedziało 375 absolwentów, co oznacza responsywność na poziomie 62,8%.

Ta spersonalizowana zbiorowość absolwentów stanowiła grupę badawczą do dalszych pogłębionych analiz statystycznych ilościowych i jakościowych. Badani to 245 kobiet (65,3%) i 130 mężczyzn (34,7%). Respondenci w dość równomierny sposób reprezentowali wszystkie stopnie studiów stacjonarnych, prześledzono bowiem ścieżki tranzytyni: 32,5% absolwentów studiów I stopnia (licencjackich); 32,0% absolwentów studiów II stopnia (uzupełniających magisterskich) oraz 35,5% absolwentów studiów jednolitych magisterskich, które w momencie badania funkcjonowały jeszcze na niektórych uczelniach. Populacja była jednolita wiekowo – tworzyły ją osoby w wieku 22-24 lata (prawie 98%). Co trzeci badany wywodził się ze wsi (37%), a co czwarty (25%) z małych miast (poniżej 50 tys. mieszkańców). Pozostali indagowani pochodzili z miast średniej wielkości i miast dużych (ponad 200 tys. mieszkańców). Zdecydowana większość osób uzyskała dyplom w czerwcu 2011 r. (41,6%) i lipcu 2011 r. (26,1%), co oznacza, iż do momentu wzięcia udziału w drugim etapie badań większość absolwentów dysponowała na rynku pracy pełnymi i udokumentowanymi kwalifikacjami przez okres 6-8 miesięcy. Pozostali respondenci obronili prace dyplomowe głównie we wrześniu i październiku. Badana populacja reprezentowała różne specjalności, tj.: specjalności nauczycielskie (nauczania geografii i innego przedmiotu [przyrody, historii, biologii, wiedzy o społeczeństwie] – 14,4%); specjalności związane z ochroną środowiska (14,1%) oraz specjalności z zakresu geografii fizycznej (13,9%). W dalszej kolejności uplasowali się absolwenci specjalności z zakresu gospodarki przestrzennej (13,6%), turystyki (10,4%) oraz geografii społeczno-ekonomicznej (10,4%). Najmniejszy odsetek geografów ukończył specjalności GIS (5,3%) i z zakresu geografii regionalnej (3,7%). Co siódmy badany (14,1%) nie był objęty kursami specjalizacyjnymi (uzyskał dyplom z zakresu geografii ogólnej).

Specyfika procesu w świetle studiów literatury i badań własnych

Analizy dynamiki czasowych i przestrzennych zmian liczby absolwentów szkół wyższych, kierunkowych zmian absolwentów w relacji do popytu na kompetencje na rynku pracy oraz przyczyn, stanu i prognoz bezrobocia w ostatnim dwudziestoleciu pozwalają stwierdzić, że oblicza tranzytyni tej populacji stają się coraz bardziej zróżnicowane oraz że występują znaczne trudności w pozyskaniu zatrudnienia zgodnego z aspiracjami i zdobytym poziomem wykształcenia. Nadwyżka osób o formalnie wysokich kompetencjach zaburzyła przewidywalny dotychczas proces przemieszczania się absolwentów ku wyższym mikrostrukturalom społecznym, które odbywało się poprzez dostęp do atrakcyjnych ofert

³ Müller, W., Gangl, M. (2003). *Transition from Education to Work in Europe. The Integration of Youth into EU Labour Markets*. Oxford: University Press.

pracy i płacy. To wpływa na sposób kształtowania się stosunków pracy umożliwia pracodawcom zatrudnianie poniżej kwalifikacji i za zaniżoną płacę. Rośnie częstotliwość nawiązywania stosunku pracy z zastosowaniem elastycznych form zatrudnienia, z którymi wiąże się obniżenie bezpieczeństwa socjalnego pracowników i ograniczenie pionowej ruchliwości społecznej (awanse). Te cechy i formy pracy wpływają na niską satysfakcję zawodową oraz niską samoocenę jakości życia absolwentów, co znajduje potwierdzenie w populacji absolwentów studiów na kierunku geografia.

Tranzycję geografów badałam, określając:

- odsetek osób pracujących (praca najemna lub samozatrudnienie);
- stopień wykorzystania zakumulowanego w toku studiów kapitału edukacyjnego w pracy zawodowej, którego miarą jest związek wykonywanej pracy z posiadanym poziomem i kierunkiem wykształcenia oraz destynacje zawodowe;
- poziom stabilności i bezpieczeństwa zatrudnienia, wyrażony poprzez rodzaj umowy o pracę;
- prawdopodobieństwo realnej tranzycji do świata dorosłej niezależności finansowej, określane poziomem płac;
- stopień realizacji planów dotyczących wykonywania określonego zawodu (poprzez porównanie planów i rzeczywistych destynacji);
- samoocenę (w skali Likerta) subiektywnego zadowolenia z pracy.

Badania dowodzą, że przejście geografów na rynek pracy powiodło się w umiarkowanym stopniu. Po sześciu miesiącach od dnia zakończenia studiów prawie połowa absolwentów pracowała (48,8%), pojedyncze osoby (0,5%) prowadziły działalność gospodarczą, a pozostali badani (50,7%) to absolwenci niepracujący i poszukujący zatrudnienia, będący na utrzymaniu innych osób lub uczący się.

Stwierdzono niski stopień szans na wykorzystanie kapitału kompetencji (zwłaszcza kierunkowych) nabytych w toku studiów w obecnej pracy oraz niewielki związek destynacji zawodowych z formalnymi kwalifikacjami i planami oraz aspiracjami zawodowymi młodzieży w momencie ukończenia studiów. Ponad połowa pracujących geografów wykonywała pracę zdecydowanie niezwiązaną z kierunkiem studiów (56,8%), a często też niewymagającą wyższego wykształcenia. Jedynie co szósty badany pracował w zawodzie w pełni zgodnym z ukończonym kierunkiem studiów (15,9%). Osoby, które pracowały w zawodach pokrewnych ukończonym studiom, były zatrudnione głównie w edukacji i administracji publicznej, usługach niematerialnych i ogólnospołecznych. Byli to: nauczyciele (16,8%), osoby związane z organizacją i zarządzaniem środowiskiem w administracji samorządowej (7,6%), osoby zajmujące się geodezją, kartografią i systemami informacji przestrzennej (6,5%); pracownicy branży turystycznej – biur podróży, hoteli (3,8%) i placówek naukowych, głównie uniwersyteckich (3,2%). Analiza typów umów, w oparciu o które respondenci wykonywali pracę, pokazuje, że niemal co trzeci geograf był zatrudniony na podstawie umowy-zlecenia (30,6%). Największa populacja (44,3%) miała kontrakt na czas określony. Zarejestrowany poziom płac (średnio 1516 zł netto) rodzi obawy o możliwość realnej tranzycji tej populacji do świata dorosłości, która związana jest bezpośrednio z niezależnością finansową. Indagowani pracowali głównie w branżach, o których nie marzyli ani nie wiązali z nimi planów w momencie kończenia studiów (82,6%). Ponad połowa pracujących geografów

odpowiedziała, że wykonywana praca zdecydowanie lub raczej nie spełnia ich oczekiwań (łącznie 53,0%). Co trzeci badany (34,4%) uznał, że jest raczej zadowolony, a co ósmy absolwent (12,6%) był w pełni usatysfakcjonowany zawodowo.

Studia literaturowe pozwoliły mi ustalić, że obecnie granica między etapem edukacji a etapem zatrudnienia wykazuje tendencje do rozmywania się, a proces tranzycji ulega tzw. „prolongowaniu”. Do głównych przyczyn opóźniania tego kroku przez młodzież studiującą należą:

- Uwarunkowania rynku pracy, tj. niespełniające oczekiwań (finansowych i merytorycznych) absolwentów oferty pracy lub trudności w pozyskaniu zatrudnienia w ogóle. Taka sytuacja skłania do powrotu do kształcenia w nadziei, że kolejne studia, kursy wyposażą ich w kwalifikacje i kompetencje umożliwiające zdobycie satysfakcjonującej posady.
- Filozofia życiowa, tzn. cele i priorytety pokolenia kończącego edukację wyższą, które coraz ostrożniej podchodzi do kariery i poświęceń z nią związanych, a nawet marginalizuje znaczenie pracy zawodowej w swoim życiu (tzw. pokolenie *good enough*) lub odsuwa w czasie poszukiwania stałej i satysfakcjonującej pracy poprzez decyzję o długiej podróży (tzw. *gap year*), odbywanej po formalnym zakończeniu studiów.
- Przyczyny natury psychologicznej, tj. obawy przed niepowodzeniem tranzycyjnym, wynikające z zaobserwowanych trudności innych osób z pozyskaniem zatrudnienia lub z własnymi niekorzystnymi doświadczeniami w tym zakresie. Te powodują podjęcie decyzji o kontynuowaniu kształcenia, np. na drugim kierunku albo nawet na studiach doktoranckich, jako strategii przeczekania dostrzeganych trudności w realiach szkoły wyższej, do wymagań której absolwent zdążył się zaadaptować.

Przeprowadzone przeze mnie badania wskazują, że w populacji geografów prolongowanie tranzycji wynikało niemal wyłącznie z napotkanych trudności ze znalezieniem satysfakcjonującego ich zatrudnienia. Wśród absolwentów, którzy nie pracowali, blisko jedna czwarta (23,7%) wycofała się z dalszych starań o pracę i skoncentrowała na dalszym kształceniu (kolejny stopień studiów, inny kierunek studiów, kursy specjalistyczne), licząc na to, że dodatkowe kwalifikacje pomogą im w znalezieniu odpowiadającej im pracy. Inne z wymienionych w literaturze przyczyn opóźniania wkroczenia na rynek pracy nie wystąpiły wśród badanych geografów.

Czynniki wpływające na pomyślność przechodzenia geografów na rynek pracy

Studia literatury dotyczącej mechanizmów funkcjonowania rynku pracy pozwalają mi stwierdzić różnorodność poglądów na temat kluczowych czynników pomyślności tranzycji absolwentów. Występują one w teoriach: kapitału ludzkiego, segmentacji, sygnalizacyjnej, konkurencji, kompetencji, kapitału społecznego, kapitału psychologicznego, oczekiwań, zaufania/przekonania. Zgodnie z tymi teoriami, charakter tranzycji warunkują czynniki ekonomiczne, psychologiczne, socjologiczne i edukacyjne. Aktualnie uznaje się, że pomyślność wejścia na rynek pracy zależy przede wszystkim od jakości tzw. kapitału tranzycyjnego. Budują go kompetencje i zdolność ich transferu do potencjalnego miejsca pracy, co wynika z poziomu i jakości wykształcenia, tzn.: trybu, stopnia, kierunku studiów, oceny na dyplomie, aktywności w kołach naukowych i innych organizacjach studenckich, dodatkowych kursów, szkoleń podczas studiów, staży zagranicznych, wymian

międzynarodowych. Ważną rolę w tym procesie odgrywają także czynniki osobowe, wyrażające się predyspozycjami interpersonalnymi, oraz zewnętrzne, obejmujące stan gospodarki kraju, procedury rekrutacyjne i dynamikę specyfiki rynku pracy. Najczęściej jednak w empirycznych studiach tego procesu badaniom poddaje się te zmienne, których charakterystyki są zależne od absolwenta. Są to: jakość kapitału edukacyjnego, poziom opanowanych kompetencji, metody i zaangażowanie w poszukiwanie pracy oraz ambicje i aspiracje absolwentów.

W badaniach czynników wpływających na pomyślność tranzycji geografów zajęłam się wszystkimi czterema grupami zmiennych, mierząc:

- jakość kapitału edukacyjnego – przez: stopień ukończonych studiów wyższych; system studiów (2-stopniowe w systemie bolońskim, jednolite magisterskie); uczelnię, na której ukończono studia; specjalności w obrębie kierunku; ocenę na dyplomie; poparte certyfikatami dodatkowe kwalifikacje nabyte w trakcie studiów; studia odbyte częściowo za granicą (np. w ramach programu Erasmus); dodatkowe studia (drugi kierunek);
- poziom opanowanych kompetencji – przez samoocenę (w skali 1-6) geografów dotyczącą 20 kompetencji reprezentujących 4 grupy (przedmiotowe, osobowościowe, kluczowe, wyróżniające);
- metody i zaangażowanie w poszukiwanie pracy – przez skuteczność wykorzystywanych metod, moment rozpoczęcia poszukiwań zatrudnienia;
- ambicje i aspiracje absolwentów – przez samoocenę (w skali 0-2) szans na powodzenie na rynku pracy w porównaniu z innymi absolwentami; oczekiwania finansowe; deklarowane kryteria wyboru pracodawcy; pożądane destynacje zawodowe.

Na podstawie badań stwierdzono, że na pozyskanie pracy i warunki zatrudnienia po ukończeniu studiów na kierunku geografia największy wpływ miała jakość kapitału edukacyjnego. Istotne było też zaangażowanie respondentów w znalezienie zatrudnienia i ich ambicje zawodowe. Uwidacznia się to w stwierdzonej znaczącej zależności między statusem na rynku pracy a:

- stopniem studiów – pracę znalazło 62,4% osób, które ukończyły studia jednolite magisterskie; 55,8% absolwentów studiów uzupełniających magisterskich i 28,7% licencjatów;
- oceną na dyplomie – pracowało 61,7% absolwentów z oceną bardzo dobrą; prawie połowa z notami plus dobrymi, dobrymi i plus dostatecznymi oraz co czwarty absolwent z oceną dostateczną;
- strategiami poszukiwań pracy – poszukiwanie pracy charakteryzowało się największą efektywnością w czasie bliskim zakończeniu studiów i wówczas, gdy wykorzystano zasoby internetowe, bezpośredni kontakt z pracodawcą oraz sieci społeczne;
- aspiracjami dotyczącymi pożądanych miejsc pracy – najbardziej sprzyjający pozyskaniu pracy okazał się zamiar zatrudnienia w szkolnictwie, branży GIS, hotelarskiej oraz gotowość do podjęcia jakiegokolwiek pracy, a najmniej korzystne było aspirowanie do zatrudnienia w planowaniu przestrzennym oraz w instytucjach zajmujących się ochroną i kształtowaniem środowiska;

- estymacją własnych perspektyw na rynku pracy w porównaniu z innymi absolwentami – ci, którzy ocenili siebie jako bardziej atrakcyjnych tak w porównaniu z absolwentami geografii na uczelni macierzystej, jak i z absolwentami geografii na innych uczelniach, stanowili liczniejszą (o 8,5 p.p.) populację osób pracujących.

Badania dowiodły także, że istnieje zależność pomiędzy poziomem wykształcenia a:

- związkiem wykonywanej pracy z ukończonym kierunkiem studiów – pracę ściśle związaną ze studiami geograficznymi wykonywało 20% zatrudnionych magistrów studiów jednolitych; 16,3% magistrów studiów II stopnia i tylko 7,1% licencjatów;
- wysokością wynagrodzenia – magistry zarabiali średnio o 25% więcej niż licencjaci.

Rozpoznano natomiast marginalną zależność między statusem na rynku pracy a: posiadaniem dodatkowych kwalifikacji; samooceną kompetencji; aspiracjami finansowymi; kryteriami wyboru pracodawcy.

W badaniach nie stwierdzono zależności między stopniem ukończonych studiów (licencjackie, magisterskie) a tym, jak szybko pozyskano pracę.

Predykcja

Do zrealizowania celów badań w sferze prognostycznej, czyli opracowania modelu statystycznego, który pozwalałby przewidywać rezultaty tranzycji absolwentów, tj. przynależność do populacji osób pracujących lub pozostających bez pracy, zastosowałam analizę dyskryminacyjną krokową. Analizowany zbiór zmiennych (po zamianie zmiennych jakościowych na ilościowe i ich zakodowaniu) składał się z czterech podzbiorów: kapitału edukacyjnego, samooceny kompetencji, strategii poszukiwania pracy, aspiracji i motywacji o łącznej liczbie 95 elementów.

Najpierw każdy z podzbiorów cech poddałam osobnej analizie, aby określić jego indywidualne znaczenie w procedurze predykcji szans na pomyślne wejście geografów na rynek pracy oraz aby sprawdzić, czy któryś z kapitałów nie okazuje się wystarczający, by zaklasyfikować absolwentów do podgrupy pracujący/niepracujący. Analizy ujawniły brak możliwości predykcji statusu na rynku pracy za pomocą wyłącznie jednej grupy cech. Dowodem tego są wysokie wskaźniki Lambda Wilksa (0,9300 dla kapitału kompetencji; 0,8710 dla aspiracji; 0,8054 dla kapitału edukacyjnego i 0,6849 dla strategii poszukiwania pracy) oraz niskie wartości procentowe określające skuteczność klasyfikacji przypadków do podzbiorów „pracujący” i „bez pracy” (odpowiednio: 58% i 65% dla kapitału kompetencji; 48% i 78% dla aspiracji; 75% i 55% dla kapitału edukacyjnego oraz 73% i 58% dla strategii poszukiwania pracy).

Następnie, w celu ustalenia hierarchii wpływu wszystkich zmiennych na status absolwenta na rynku pracy i wypracowania modelu, analizie poddałam łącznie cały zestaw zmiennych. Aby zweryfikować wypracowany model pod względem jego skuteczności w zakresie kwalifikowania absolwentów do podzbiorów pracujący/niepracujący, analizę przeprowadziłam na próbie uczącej (podzbiórze losowo wytypowanych respondentów). Następnie model został zweryfikowany w drugiej niezależnej próbie testowej. Po wykonaniu tej analizy model został oparty na 28 zmiennych. Równanie funkcji dyskryminacyjnej miało postać:

$$D(X) = -0,327 - 1,673 SP_5 - 0,823 KE_{23} - 0,512 SP_4 + 1,012 KE_{13} + 0,863 KE_{15} - 1,272 SP_7 + 0,902 AM_{24} - 0,691 SP_1 - 0,609 SP_8 - 1,229 AM_5 + 1,090 AM_{27} - 1,423 AM_{23} + 0,598 SP_{13} - 0,760 SP_2 - 0,443 KA_K + 0,231 KA_P - 1,342 SP_{10} + 0,869 SP_{15} + 0,523 KE_{21} - 0,230 KE_{27} + 0,448 SP_3 + 0,523 AM_{26} + 0,376 SP_{12} - 0,757 SP_6 + 0,392 KE_{17} - 0,708 SP_{11} + 0,413 AM_{25} + 0,890 AM_{11}^4$$

Uwzględnione zmienne wykazały wystarczającą moc dyskryminacyjną i statystycznie istotny wkład w rozróżnienie badanych grup na subpopulacje pracujących i pozostających bez pracy. Świadczą o tym: współczynnik Lambda Wilksa, który ma wartość 0,4590, i empiryczny poziom istotności – prawie równy zero.

Na podstawie wartości funkcji dyskryminacyjnych, w oparciu o program Statistica, dokonałam klasyfikacji absolwentów w grupie testowej. Przeszło 91% testowanych przypadków zostało zaklasyfikowanych prawidłowo do grupy pracujących, oraz analogicznie blisko 83% przypadków znalazło się w grupie niepracujących. Potwierdza to wysokie dopasowanie modelu do predykcji rezultatów tranzycji na podstawie przyjętych zmiennych.

Wypracowany model jest:

- trafnym narzędziem do predykcji rezultatów tranzycji absolwentów geografii, możliwym do zastosowania zarówno w kontekście badań naukowych, jak i prognoz opracowywanych przez różnego typu instytucje zajmujące się problematyką przechodzenia na rynek pracy;
- metodologiczną propozycją wypracowywania modeli dla absolwentów innych kierunków kształcenia.

Ponadto, dzięki wyodrębnieniu zestawu zmiennych o najwyższym indywidualnym wkładzie w przewidywanie przynależności badanych osób do grupy pracujących/niepracujących, opracowany model może posłużyć do przygotowania trafniejszych i krótszych kwestionariuszy ankiet do przeprowadzenia tego typu badań.

⁴ SP₅ Poszukiwałam/em pracy, śledząc ogłoszenia w prasie
 KE₂₃ Bez specjalności (geografia ogólna)
 SP₄ Poszukiwałam/em pracy, śledząc ogłoszenia w Internecie
 KE₁₃ Stopień ukończonych studiów na kierunku geografia
 KE₁₅ Specjalność nauczycielska
 SP₇ Poszukiwałam/em pracy, korzystając z usług publicznego biura pośrednictwa pracy
 AM₂₄ Chęć pracować w szkolnictwie
 SP₁ Poszukiwałam/em pracy, kontaktując się bezpośrednio z pracodawcą (wizyta/telefon)
 SP₈ Poszukiwałam/em pracy, przy pomocy rodziny
 AM₅ Najważniejsze dla mnie kryterium wyboru pracodawcy to możliwość awansu
 AM₂₇ Chęć wykonywać pracę inną od wyżej wymienionych
 AM₂₃ Chęć pracować w instytucjach form ochrony przyrody
 SP₁₃ Szukanie pracy rozpoczęłam/ąłem bezpośrednio po obronie pracy licencjackiej/magisterskiej
 SP₂ Poszukiwałam/em pracy za pośrednictwem biura karier uczelni
 KA_K Grupa kompetencji kluczowych
 KA_P Grupa kompetencji przedmiotowych
 SP₁₀ Poszukiwałam/em pracy, udając się na targi pracy
 SP₁₅ Szukanie pracy rozpoczęłam/ąłem 3–6 miesięcy po obronie pracy licencjackiej/magisterskiej
 KE₂₁ Specjalność z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej
 KE₂₇ Ukończyłam/em inny kierunek studiów
 SP₃ Poszukiwałam/em pracy, wykorzystując kontakty zawodowe/ koleżeńskie
 AM₂₆ Chęć mieć własną działalność gospodarczą
 SP₁₂ Szukanie pracy rozpoczęłam/ąłem tuż przed obroną pracy licencjackiej/magisterskiej
 SP₆ Poszukiwałam/em pracy, korzystając z usług prywatnej firmy rekrutującej
 KE₁₇ Specjalność z zakresu GIS
 SP₁₁ Poszukiwałam/em pracy w inny sposób
 AM₂₅ Chęć wykonywać dowolną pracę (nawet poniżej kwalifikacji)
 AM₁₁ Najważniejsze dla mnie kryterium wyboru pracodawcy to społeczna użyteczność pracy

Propozycje działań optymalizujących sytuację geografów na rynku pracy

Zaangażowanie uczelni wyższych w pomoc swoim absolwentom w zakresie ich pomyślnej tranzycji jest obecnie jednym z ważnych elementów budowania wysokiej jakości kształcenia, podnoszenia konkurencyjności danego kierunku studiów na rynku usług edukacyjnych i odpowiedzią na zalecenia zawarte w Deklaracji bolońskiej.

Na podstawie studiów literatury i badań sondażowych przygotowałam zestaw narzędzi i propozycje działań służących realizowaniu tych celów w toku studiów na kierunku geografia. Są to:

- kwestionariusz audytu – narzędzie do cyklicznej diagnozy przyjętych koncepcji kształcenia, planu i programu studiów, skutkującej ich modernizacją;
- strategia holistycznego wsparcia studentów w planowaniu i rozpoczynaniu kariery zawodowej poprzez wkomponowanie w proces studiów problematyki planowania własnej ścieżki rozwoju (ang. PDP, *personal development plan*);
- strategia wdrażania innowacji metodycznych, ze szczególnym uwzględnieniem wprowadzania do planów poszczególnych specjalności aplikacyjnych bloków kursów interdyscyplinarnych (ang. *project oriented courses*), opartych na metodzie projektu (PBL, *problem/project-based learning*) i metodach praktycznych (WBL, *work-based learning*), która obejmuje budowanie relacji z pracodawcami i innymi interesariuszami;
- analiza destynacji zawodowych geografów na świecie, ze wskazaniem aktualnie dominujących i perspektywicznych profili zawodowych;
- propozycje działań zmierzających do kreowania korzystnego wizerunku uczelni, kierunku geografia i jego absolwentów w otoczeniu;
- analiza kierunków modernizacji studiów geograficznych w świetle opinii absolwentów (w zakresie koncepcji, planu, programu studiów i strategii jego realizowania).

Podsumowując, niniejsza praca wypełnia, moim zdaniem, lukę w badaniach z zakresu geografii społecznej, poświęconych problematyce przechodzenia populacji nowo promowanych absolwentów uczelni wyższych na rynek pracy. Swój wkład w dorobek geografii społecznej postrzegam w zakresie:

- **syntezy** badań dotyczących specyfiki tranzycji absolwentów szkół wyższych w świetle procesów społeczno-gospodarczych oraz w kontekście teorii rynku pracy, z wyjaśnieniem mechanizmów przechodzenia z etapu edukacji do zatrudnienia;
- **diagnozy** charakteru tego procesu wraz z ustaleniem czynników warunkujących jego tempo i charakter, wykonanej na podstawie jedynych w Polsce badań ogólnokrajowych absolwentów kierunku geografia;
- **wypracowania modelu** służącego predykcji, a ta jest uznawana za jedną z podstawowych funkcji nowoczesnej geografii i za płaszczyznę do powiązania geografii z praktyką społeczną.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Mój dorobek naukowy jest związany z geografią społeczną, głównie geografią usług. Podejmowane przeze mnie problemy badawcze pozostają w ścisłej zależności z tym, że jestem absolwentką i pracownikiem Uniwersytetu Pedagogicznego, gdzie tradycją jest łączenie badań naukowych, realizowanych w obrębie poszczególnych subdyscyplin geograficznych, z procesem kształcenia. Od początku pracy naukowej z różnym nasileniem wpisywałam się w ten zwyczaj. Prowadziłam badania dotyczące zależności pomiędzy kształceniem (pojmowanym zarówno jako czynnik warunkujący poziom jakości życia, jak i jedna z ważnych usług świadczonych w gospodarce rynkowej w warunkach nasilających się procesów integracji europejskiej, globalizacji) a funkcjonowaniem (lub potencjałem aktywnego uczestniczenia) człowieka w życiu społeczno-gospodarczym oraz kulturalnym w różnych skalach układów przestrzennych.

Owoce powyższych zainteresowań są publikacje poświęcone trzem podstawowym problemom:

- roli usług edukacyjnych w przygotowywaniu człowieka do optymalnego funkcjonowania w integrującej się Europie, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzeni wielokulturowych;
- metodom badań z zakresu geografii społecznej, głównie innowacjom z zakresu metod i technik społecznych badań jakościowych;
- funkcjonowaniu człowieka na rynku pracy w zmieniających się warunkach, na przykładzie absolwentów studiów wyższych.

Rolą usług edukacyjnych w przygotowywaniu człowieka do życia w integrującej się Europie zajmuję się naukowo od okresu przedakcesyjnego, badając wpływ edukacji na jakość życia ludzi w środowisku wielokulturowym i jego efektywne funkcjonowanie w przestrzeni Unii Europejskiej. Przeanalizowałam potencjał edukacyjny szkolnictwa obligatoryjnego w Polsce w zakresie dydaktyczno-wychowawczego przygotowania dzieci i młodzieży do życia w środowisku kulturowo zróżnicowanym [31]⁵ oraz potencjał programowy studiów na kierunku geografia w Polsce [32]. Zbadałam uwarunkowania, poziomu otwartości kulturowej i percepcję przestrzeni europejskiej wśród przedstawicieli różnych struktur społecznych, w tym u młodzieży akademickiej [36], dorosłych Polaków [29] oraz dzieci polskich rodzin mieszkających za granicą [38]. Scharakteryzowałam wpływ procesów globalizacji i integracji na percepcję przestrzeni w kształceniu geograficznym w Polsce wraz ze zmieniającą się rolą tego kształcenia w kontekście wymienionych procesów. Te rozważania opublikowałam w artykule *Territory, Region and Place in Polish Geographical Education in the Context of Globalisation Process*, w czasopiśmie *Educational Studies* [5]. W międzynarodowej grupie specjalistów prowadziłam także badania dotyczące poczucia przynależności, tożsamości, stopnia asymilacji społecznej w środowisku wielokulturowym i jakości życia emigrantów z różnych krajów (w tym Polaków) przebywających w krajach UE. Wyniki tych badań opublikowałam jako rozdziały w monografii zatytułowanej *Thinking European(s): New*

⁵ Cyfry i liczby w nawiasach kwadratowych odpowiadają numeracji publikacji znajdujących się w załączniku nr 3, punkt II.

Geographies of Place, Culture and Identities, wydanej przez Cambridge Scholar Publishing [33, 34].

W nurcie badań poświęconych innowacjom metodologicznym interesowały mnie metody i techniki społecznych badań jakościowych, głównie sondaż diagnostyczny, jakościowa analiza treści, metoda autobiograficzna (ang. *life themes*) oraz eksperyment. W zakresie sondażu diagnostycznego zajęłam się problemem responsywności i czynnikami wpływającymi na jej poziom [46]. Poszukiwałam narzędzi i technik, które przy zastosowaniu sondażu umożliwiałyby pomiar przekonań, postaw i percepcji człowieka w relacji do innych członków społeczeństwa oraz przemian środowiska przyrodniczego. I tak metodę stosowaną w badaniach socjologicznych do rozpoznania stosunków międzygrupowych, czyli tzw. metodę pomiaru dystansu E. Bogardusa, tzw. „sympatyzującego zrozumienia” (ang. *sympathetic understanding*), adaptowałam do potrzeb badawczych geografii społecznej [50]. Empirycznie zweryfikowałam przydatność zmodyfikowanej metody pomiaru dystansu do zbadania stosunku młodzieży akademickiej wobec przedstawicieli wybranych narodów [52].

W zakresie poszukiwań metod służących pogłębionemu rozpoznaniu adaptacji człowieka do środowiska kulturowo zróżnicowanego i jakości życia w takiej przestrzeni skupiłam się na modyfikacji klasycznej metody autobiograficznej, którą wykorzystałam m.in. do zbadania tych problemów w środowisku migrantów z Polski, Turcji oraz Bułgarii, przebywających w Irlandii [34]. Ważne miejsce w tym nurcie zajmuje poszukiwanie innowacyjnych technik interpretacji odpowiedzi na pytania otwarte, które w wielu badaniach z zakresu geografii społecznej muszą się pojawiać, a rzetelna i naukowo uzasadniona interpretacja zgromadzonych odpowiedzi jest nierzadko znaczącą trudnością metodologiczną tego typu procedur. Efektem moich badań w tym obszarze jest propozycja adaptacji metody pól semantycznych do potrzeb geografów społecznych [13]. Opracowałam także metodologię badań przekonań i postaw społeczeństwa wobec antropogenicznych przemian ich najbliższego otoczenia z perspektywy budowy obiektów hydrotechnicznych przez osoby bytujące w ich najbliższym otoczeniu [4]. W ramach badań poświęconych efektywności kształcenia na różnych szczeblach edukacyjnych jako determinanty jakości życia społecznego człowieka, zaproponowałam zastosowanie badań eksperymentalnych, a zwłaszcza schematów wieloczynnikowych Fischera [73].

Ostatni z wymienionych problemów badawczych, czyli **funkcjonowanie człowieka na rynku pracy w zmieniających się warunkach**, dominuje w moich pracach od 2009 roku. W jego obrębie zajęłam się rozpoznaniem relacji pomiędzy usługami edukacyjnymi na poziomie wyższym (ze szczególnym uwzględnieniem studiów na kierunku geografia) a sytuacją absolwentów na rynku pracy. W zakresie teoretycznym przeprowadziłam wstępny przeгляд prowadzonych w naukach społecznych prac dotyczących relacji studia wyższe – rynek pracy, wskazując na stan ich zaawansowania, dominujące nurty badawcze i ustalając luki badawcze na tym polu [47]. Przeanalizowałam formułowane cele, stosowane metody i narzędzia badawcze wykorzystywane w opracowaniach naukowych oraz ekspertyzach tematycznych dotyczących tych relacji [42]. Przeprowadziłam studia interdyscyplinarne z zakresu teorii rynków pracy, mechanizmów i wybranych determinant procesu tranzycji [14, 17]. Istotne było także przeanalizowanie zmian paradygmatu w badaniach z zakresu geografii pracy w krajach anglosaskich (z *geography of labor* do *labor geography*) i wskazanie aktualnych koncepcji badawczych w tym zakresie, tj.: dominacji podejścia personalistycznego, filozoficzno-ideologicznego i refleksji nad przestrzenią antycypowaną przez pryzmat człowieka/pracownika o określonych cechach istotnych z punktu widzenia

rozwoju regionu [7]. Kolejnym problemem, który podjęłam, była rola kapitału edukacyjnego w tranzycjach absolwenckich. W artykule *The impact of degree programme educational capital on the transition of graduates to the labour market*, opublikowanym w czasopiśmie *Studies in Higher Education*, ukazałam ewolucję wpływu poszczególnych komponentów kapitału edukacyjnego na status absolwentów szkół wyższych na rynku pracy, zarówno w świetle dotychczasowych studiów teoretycznych i empirycznych, jak i w kontekście badań własnych [3]. Badałam kompetencje nabywane przez absolwentów studiów na kierunku geografia UP w Krakowie [21], ich przydatność w procesie poszukiwania oraz wykonywania pracy w określonych zawodach korelujących z ukończonym kierunkiem studiów, widzianych z perspektywy absolwentów i ich rzeczywistych pracodawców na małopolskim rynku pracy [27, 57]. W grupie kompetencji uznawanych za determinujące pomyślną tranzycję podkreśla się rolę kompetencji z zakresu przedsiębiorczości. Dlatego przeprowadziłam syntezę wiedzy na temat tych kompetencji w zakresie ich roli w funkcjonowaniu absolwentów szkół wyższych na rynku pracy. Ukazałam też ewolucję konceptualizacji kompetencji biznesowych od ujęcia instruktazowego, poprzez relacyjne, pogłębione triadowe do kreatywno-predykcyjnego [8]. Zaproponowałam nowoczesną metodologię diagnozy predyspozycji zawodowych, osadzoną na teorii biograficznej refleksyjności M. Savickasa. Jej nowatorstwo polega zwłaszcza na wykorzystaniu komiksowej fabuły pytań diagnostycznych, czego dotychczas nie zaproponowano w badaniach predyspozycji zawodowych [76].

Ponieważ jestem geografem, dążyłam w badaniach do określenia sytuacji absolwentów kierunku geografia na rynku pracy. Zagadnienie to próbowałam zgłębić wieloaspektowo. Poprzez studia literatury krajowej i międzynarodowej ustaliłam trendy zatrudnienia absolwentów studiów geograficznych oraz ewolucję destynacji zawodowych tej populacji w Polsce oraz w wybranych krajach [9], aspiracje studentów kończących ten kierunek w odniesieniu do przyszłej pracy [41] i poziom ich spełnienia [6, 10]. Zająłam się oceną tego, czy strategie poszukiwań pracy uznawane w literaturze tematu za kluczowe dla tej populacji, są efektywne także i w Polsce [15]. Ponieważ, jak wskazywały wyniki studiów literatury, profesja nauczycielska była i nadal pozostaje jedną z kluczowych destynacji zawodowych absolwentów tego kierunku kształcenia, rozpoznałam poziom zainteresowań studentów geografii pracą w tym zawodzie oraz ich oczekiwania wobec niej [40]. Współczesne realia rynku pracy powodują, że proces kształcenia się przez całe życie, zdobywanie kolejnych kompetencji oraz kwalifikacji, stanowi zasadniczą strategię budowania kariery i utrzymania zatrudnienia, co badałam na przykładzie populacji nauczycieli w woj. małopolskim [16].

Wiele uwagi poświęciłam roli usług edukacyjnych na poziomie wyższym w optymalizacji przygotowania absolwenta do wejścia na rynek pracy. To przygotowanie odnosi się do wyposażenia studenta w szeroki wachlarz kompetencji, ale i przedsiębiorczych postaw. Moje badania dotyczyły ewolucji koncepcji kształcenia na kierunku geografia w Polsce w latach 2002-2012 ze szczególnym uwzględnieniem mocniejszych oraz słabszych stron standardów kształcenia (oraz ich interpretacji w poszczególnych jednostkach), odnoszonych do aktualnych uwarunkowań rynku pracy [24]. Poszukiwałam narzędzi oceny programów studiów wyższych [20], sposobów podnoszenia efektywności kształcenia akademickiego na kierunkach należących do grupy Nauk o Ziemi, realizowanych w innych krajach [30]. Analizowałam kluczowe strategie konkurencji uczelni na rynku edukacyjnym, szczególnie w aspekcie zapewnienia swoim absolwentom pomyślnego wejścia na rynek pracy i jak najlepszej pozycji na tym rynku. Skupiłam się przede wszystkim na instrumentach budowania

oraz zarządzania długoterminowymi relacjami z szeroko pojętymi odbiorcami usług edukacyjnych i badawczych jako kluczowym źródle przewagi konkurencyjnej [12]. Dokonałam przeglądu prac poświęconych namysłowi nad czynnikami determinującymi kreowanie postaw przedsiębiorczych i realne zakładanie działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia na poziomie akademickim. Wnioski ze studiów teoretycznych weryfikowałam poprzez analizę wyników badań diagnostycznych absolwentów wybranych uczelni w zakresie zarówno gotowości do zakładania własnej firmy przez studentów, jak i rzeczywistego odsetka przedsiębiorców w populacji nowo promowanych absolwentów [11]. W tym nurcie za bardzo ważne osiągnięcie uważam moje dwie prace. Pierwsza to artykuł zatytułowany *Do geography studies facilitate a smooth transition to the job market? Reflections of working and jobseeking graduates*, opublikowany w *Journal of Geography in Higher Education*. Przedstawiłam w nim pogłębioną refleksję nad trafnością aktualnie realizowanych koncepcji edukacji geograficznej na poziomie akademickim w zakresie płynnej i satysfakcjonującej tranzycji absolwentów w wybranych krajach. Natomiast na podstawie sugestii i opinii absolwentów tego kierunku wskazuję drogi ewentualnych korekt tychże koncepcji edukacyjnych [2]. Druga praca to artykuł pt. *Job search strategies of recent university graduates in Poland: plans and effectiveness*, opublikowany w czasopiśmie *Higher Education*. W tym opracowaniu sformułowałam syntezę dotychczasowych badań w zakresie strategii poszukiwań pracy przez absolwentów różnych kierunków studiów w różnych krajach, w tym strategię przyjmowane przez polskich absolwentów [1].

Podsumowując, moja aktywność naukowo-badawcza po uzyskaniu stopnia doktora przejawiała się w opublikowaniu **90 prac (64 autorskich; 26 współautorskich)** . Są to:

- monografia poświęcona tranzycji geografów, wskazana we wniosku jako osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym;
- 5 artykułów w czasopismach znajdujących się na liście Journal Citation Reports (w czterech z nich jestem jedynym autorem);
- 21 recenzowanych artykułów w wiodących polskich czasopismach naukowych i 2 w recenzowanych czasopismach zagranicznych;
- 11 artykułów będących rozdziałami w recenzowanych monografiach anglojęzycznych;
- 35 artykułów będących rozdziałami w recenzowanych monografiach i zbiorowych pracach polskojęzycznych;
- 1 podręcznik poświęcony nowatorskiej koncepcji diagnozy predyspozycji zawodowych młodzieży;
- 14 publikacji o charakterze popularnonaukowym.

Moje dotychczasowe badania były prowadzone i finansowane w ramach **14 projektów**, w tym:

- Kierowałam i byłam jedynym wykonawcą (17.09.2010 – 25.04.2013) krajowego projektu badawczego N N114 076739 *Absolwenci studiów geograficznych na*

rynku pracy w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej, finansowanym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w zakresie dyscyplin: Polityka Regionalna, Polityka Społeczna i Demografia.

- Byłam wykonawcą (01.10.2009 – 30.09.2012) w międzynarodowym projekcie badawczym *PAMINA: Perception, Attitude, Movement – Identity Needs Action* (502077 – LLP – 2009 – DE – COMENIUS – CMP), kierowanym przez prof. dra Olivera Mentza. W projekcie brało udział oprócz mnie 15 specjalistów z 7 krajów (Cypr, Grecja, Francja, Irlandia, Niemcy, Słowenia, Szwecja), którzy reprezentują nauki geograficzne, socjologię i psychologię. Głównym celem projektu było opracowanie metodologii interdyscyplinarnych badań percepcji Europy i Europejczyków przez jej mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży objętej obowiązkiem szkolnym.
- Byłam wykonawcą (01.01.2006 – 31.12.2009) w międzynarodowym projekcie badawczym *Herodot TP1 Citizenship, Culture, Place and Identity* (2300402-CP-1-2006-1-UK-ERASMUS-TN), kierowanym przez dra Karla Donerta. W projekcie brało udział oprócz mnie 14 naukowców z 9 krajów (Austria, Bułgaria, Finlandia, Hiszpania, Irlandia, Portugalia, Słowenia, Turcja, Wielka Brytania). Celem projektu było wypracowanie metod i narzędzi badawczych służących ocenie jakości życia różnych grup społecznych i ich przedstawicieli w środowisku wielokulturowym oraz empiryczna weryfikacja przyjętych rozwiązań.
- Byłam kierownikiem 4 projektów i wykonawcą w 7 projektach finansowanych przez Wydział Geograficzno-Biologiczny UP w Krakowie.
- Obecnie (od stycznia 2013) czynnie uczestniczę w międzynarodowej sieci badawczej C.A.L.M.A.Z (Network of Physical Education and Geography), w której współpracuję z 18 naukowcami (geografami i specjalistami w zakresie wychowania fizycznego) z 6 krajów (Czechy, Chorwacja, Dania, Słowenia, Turcja, Polska).

Podstawowe wskaźniki związane z **oceną parametryczną** mojej działalności naukowej wynoszą:

- liczba cytacji w bazie JCR: 11;
- liczba cytacji wg bazy Google Scholar oraz wyszukiwań własnych: 107 (bez autocytacji) – załącznik 4; indeks Hirscha 5 (bez autocytacji);
- sumaryczny *impact factor* moich prac według listy Journal Citation Reports (JRC), zgodnie z rokiem opublikowania wynosi: 4,909.

Większość wyników badań prezentowałam na krajowych, międzynarodowych i zagranicznych **konferencjach naukowych** (62 wystąpienia z referatami po uzyskaniu stopnia doktora).

Współredagowałam jedną monografię pt. *Kształcenie i doksztalcanie nauczycieli geografii w Polsce i w krajach Unii Europejskiej w drodze do jednoczącej się Europy* i jeden numer czasopisma *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Geographica* (IV, 148). Jestem członkiem komitetu redakcyjnego międzynarodowego czasopisma RIGEO (Review of International Geographical Education Online). Byłam recenzentem **14** prac

naukowych, z czego 2 to artykuły do czasopism z listy Journal Citation Reports, oraz członkiem Rady Naukowej dwóch konferencji (jednej międzynarodowej i jednej zagranicznej).

Za swoje osiągnięcia naukowe zostałam w roku 2015 nagrodzona medalem Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

6. Działalność dydaktyczna

Jako nauczyciel akademicki prowadzę zajęcia na studiach licencjackich, magisterskich i podyplomowych. Są to m.in.: wykłady *Wstęp do geografii*, *Projektowanie własnej ścieżki kariery zawodowej*, *Dydaktyka przyrody*, *Region Małopolska*, ćwiczenia kameralne korelujące z wymienionymi wykładami oraz zintegrowane ćwiczenia terenowe z przyrody. Od momentu, kiedy w Instytucie Geografii UP (IG UP) adiunkci mogą być promotorami prac dyplomowych, tj. od 2009 roku, pod moim kierunkiem powstało 9 prac (5 magisterskich i 4 licencjackie).

Od roku 2013 organizuję i współprowadzę warsztaty (w języku angielskim) dla studentów geografii z St. Mary's University College w Belfaście oraz studentów geografii z UP w Krakowie z zakresu edukacji międzykulturowej. W roku 2013 były to warsztaty nt. *Poles as seen by foreigners; foreigners as seen by Poles*, a w roku 2014 nt. *Stereotypes and facts: Irish about Poles and Poles about the Irish – students survey results*.

W ramach programu Erasmus opiekuję się studentami zagranicznymi, którzy zdecydowali się na studia w IG UP w Krakowie. Dla nich prowadziłam w roku akademickim 2012/2013 kurs *Natural and Cultural Landscape*. Prowadziłam także (w ramach Erasmus Staff Mobility) zajęcia z geografii społecznej dla doktorantów Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie (2014) oraz dla studentów geografii na Uniwersytecie w Mariobrze (2013). W ramach staży naukowych w St. Mary's University College w Belfaście (styczeń 2007; marzec 2010), St. Patrick's College Drumcondra w Dublinie (marzec 2009) prowadziłam (wspólnie z dr T. McKay i dr G. O'Reilly) kurs *Understanding Europe: international perspective*. Podczas stażu w Pädagogische Hochschule we Freiburgu (listopad 2009) prowadziłam (wspólnie z prof. dr. O. Mentzem) kurs *Images of Europe* (załącznik nr 3, punkt III).

Moja praca dydaktyczna jest bardzo pozytywnie oceniana przez studentów. Jestem jednym z nauczycieli akademickich uzyskujących niezmiennie wysokie oceny podczas cyklicznych anonimowych ankiet studenckich. W roku akademickim 2014/2015 moja średnia nota wynosiła 5,5 (w skali 0-6).

Działalność organizacyjna i popularyzatorska

Odkąd pracuję w IG UP, jestem zaangażowana w szereg działań organizacyjnych na szczeblu instytutu i w skali całej uczelni. W działaniach tych kluczowe miejsce zajmują prace dotyczące dbałości o jak najwyższą jakość kształcenia w IG. Dlatego w latach 2002-2011 byłam kierownikiem ds. praktyk zawodowych w IG, które w roku 2005 uznano za najlepiej koordynowane i organizowane praktyki na UP. Było to bezpośrednim powodem do powołania mnie na członka rektorskiej komisji ds. praktyk zawodowych (2005-2010). W latach 2011-2013 byłam Instytutowym Koordynatorem ds. Jakości Kształcenia w IG UP w Krakowie oraz członkiem Zespołu Kierunkowego ds. Jakości Kształcenia w IG UP na kierunku:

turystyka i rekreacja, gospodarka przestrzenna i geografia. W ramach mojej działalności na tym obszarze m.in. opracowałam procedury pomiaru efektów kształcenia w toku egzaminów pisemnych w IG UP. Od roku 2001 (nadal) pełnię funkcję kierownika podyplomowych studiów o nazwie Przyroda, które w roku akademickim 2014/2015 odbywają się już po raz 18. Jestem także (od roku 2011) koordynatorem specjalności Przyroda na kierunku geografia.

Jestem członkiem Rady Instytutu Geografii i Rady Wydziału Geograficzno-Biologicznego. Obecnie pełnię funkcję (do 2016) Przewodniczącej Instytutowej Komisji Wyborczej w IG UP w Krakowie.

Współorganizowałam 5 konferencji międzynarodowych, które odbywały się w mojej macierzystej jednostce, oraz jedną konferencję poza uczelnią. Opracowałam program, przygotowałam i przeprowadziłam moduł *Cultural Function* w ramach Międzynarodowej Olimpiady Geograficznej (sierpień 2014).

W zakresie działań organizacyjnych poza murami uczelni pełniłam w latach 2006-2009 funkcję zastępcy sekretarza Polskiego Towarzystwa Geograficznego. W latach 2003-2010 byłam jurorem i członkiem Wojewódzkiej Komisji Konkursu Geograficznego dla gimnazjów w woj. małopolskim. W roku 2014 pełniłam funkcję Liaison Person dla sekcji *Geographical Education* podczas przygotowań do „International Geographical Union Regional Conference” w Krakowie oraz współorganizowałam 7 sesji *Teacher Education Geography: models, practices, challenges and innovative approaches* w trakcie tej konferencji.

Moja aktywność związana z popularyzowaniem nauki dotyczyła głównie wspierania nauczycieli geografii i przyrody w ich pracy dydaktyczno-wychowawczej. Z myślą o tej grupie zawodowej opublikowałam 17, w tym 14 po uzyskaniu stopnia doktora, artykułów i materiałów dydaktycznych. Traktują one przede wszystkim o innowacyjnych metodach kształcenia na różnych szczeblach edukacji, a w ostatnim czasie także o procedurach określania predyspozycji zawodowych młodzieży. Dla tej grupy adresatów od początku swojej pracy prowadziłam również warsztaty i wykłady, które poświęcone były głównie problematyce edukacji europejskiej, interdyscyplinarności w nauczaniu przyrody, aktywizującym metodom nauczania-uczenia się geografii i przyrody oraz strategii diagnozy predyspozycji zawodowych (załącznik 3, punkt III).